

УДК 347.78 : [004.738.5 : 655.41]

Каїді Вікторія Валеріївна,

аспірантка Харківської державної академії культури

пошт. адреса: Харківська обл., с. Артемівка, вул. Польова, буд. 15

конт. тел.: 0938311987

e-mail: vika_malke@mail.ru

ЩОДО ПИТАННЯ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ЕЛЕКТРОННОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Трансформація та розвиток техніко-технологічної сфери електронних комунікацій обумовлюють необхідність абсолютно нового погляду на розвиток всіх елементів електронного книговидання, а особливо, на проблему трансформації інституту авторства в сучасному електронному просторі, що зумовлює актуальність теми дослідження. Електронне книговидання є однією з головних умов існування електронної комерції – як шлях прямої електронної доставки контенту та пристроїв для його читання, представлення низки послуг – замовлення, купівлі товарів або інших послуг, які потім доставляються до покупця традиційним шляхом. Формування та розширення світогляду, організація дозвілля, дистанційне навчання, наукові комунікації, які здійснюються за допомогою електронних видань – це лише кілька прикладів он-лайн послуг, існування яких неможливе без використання електронного книговидання. Проблема функціонування інституту авторського права є однією з ключових у сучасному книговиданні, як традиційному, так й електронному. Нині є необхідним узагальнення ґрунтовних досліджень цього явища, що розглядається з різних ракурсів, саме в контексті розвитку соціокомунікативної діяльності, яка впливає на процеси створення й передачі соціально значущої інформації в суспільстві.

Питанням трансформації функціонування авторства як соціального інституту в інформаційному середовищі присвячено велику кількість праць вітчизняних та зарубіжних учених. Значними в контексті нашого дослідження є роботи таких науковців, як В. А. Маркової, Р. Барта, які займалися розробкою питань, стосовно значення книги й автора в культурологічному аспекті. З точки зору захисту представлення та надання доступу до електронних видань в бібліотечній практиці можна відзначити праці А. Марущака, Н. Н. Литвинової, Р. Поліщука. Щодо вивчення питання у сфері розробки нормативно-правової бази слід назвати публікації О. Штефан, Л. Мамчур та інших. Дослідження особливостей авторського права саме в цифровому середовищі представлено в роботі Е. А. Казарян. Серед зарубіжних науковців особливо цінними є роботи Дж. Пілча, Р. Дарнтон, які досліджують загальносвітові тенденції розвитку інституту авторського права.

Проведений аналіз наукових джерел констатує наявність великої кількості поглядів на означені питання й необхідність їх узагальнення та адаптації до існування інституту авторського права саме в електронному середовищі України на сучасному етапі його розвитку, зокрема в книговиданні.

Аналіз Інтернет-середовища в правовому аспекті як такого та міжнародної практики його регулювання свідчить, що специфіка всесвітньої мережі полягає в її дуалістичній природі. По-перше, Інтернет — це телекомунікаційна мережа та ієрархічна структура, яка включає певні єдині стандарти обміну інформації та єдину систему адресації. А по-друге — це глобальний (всесвітній) і загальнодоступний інформаційний простір, котрий не має єдиного централізованого керування, єдиного власника та відокремленого майна [4, С. 27].

При узагальнюючому аналізі проблем, пов'язаних з охороною авторського права в електронному книговиданні можна виділити наступні:

- захист інформації, при розміщенні її в цифровому середовищі;
- контроль власників авторського права і суміжних прав за використанням об'єктів в мережі Інтернет;
- діяльність електронних та традиційних бібліотек з дотриманням вимог законодавства у сфері авторського права;
- регулювання питань використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет нормами міжнародних договорів та вітчизняного законодавства.

Серед способів захисту авторського права в мережі Інтернет можна виділити наступні: ідентифікація об'єктів авторського права; цифровий підпис; система цифрових водяних знаків; обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в Інтернеті, за допомогою авторизації; методи криптографічного перетворення матеріалів; метод антикопіювання; створення електронних відкритих репозитаріїв.

Контроль власників авторського права за використанням об'єктів в мережі Інтернет полягає в обмеженій функціональності із встановленням кількості використань документу або дати доступу до нього; можливість застосування кодів доступу, які дозволяють користувачам „вимикати” захисні механізми, вбудовані в твори, використання технології цифрового підпису, та оформленням цифрового сертифікату та інше [3].

Окремі винятки та обмеження у сфері авторського права стосуються безпосередньо бібліотек. Так за законом передбачається, що допускається без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, репрографічне відтворення одного примірника твору бібліотеками та архівами, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку й документ або його частина використовуватиметься з метою освіти, навчання і приватного дослідження; відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру [2, ст. 22].

На основі одержаних повноважень суб'єкт авторського права, його повірений чи організація колективного управління надає електронній бібліотеці невиключні права на використання об'єктів авторського права шляхом укладання з нею відповідного договору. Також цим договором передбачається виплата авторам чи іншим особам, що мають авторське право, винагороди електронною бібліотекою.

Електронні копії творів мають супроводжуватися застереженням щодо заборони неправомірного використання твору, зокрема його копіювання та розповсюдження, також слід вказати на впровадження системи ліцензійного доступу до електронних видань, які надають доступ до електронних ресурсів з низкою обмежень, які визначаються постачальниками ресурсів та бібліотекою.

На сьогодні положення національного законодавства відповідають нормам міжнародних договорів, зокрема зазначеним Договорам ВОІВ, до яких приєдналася Україна у 2001 році. Основні вимоги, передбачені щодо охорони авторського права і суміжних прав на рівні міжнародного законодавства, діють і в Україні.

Різноманітність вимог, що регулюють надання доступу й використання електронних видань з точки зору авторського права дещо ускладнює завдання інформування користувачів. Автори, користувачі та дистриб'ютори електронних видань повинні керуватися в своїх діях низкою нормативно-правових актів, які регламентують їх діяльність й у разі порушення нести правову відповідальність за скоєння злочину.

Список використаної літератури:

1. Литвинова Н. Н. Лицензии на доступ к сетевым удаленным ресурсам: поиск баланса интересов издателей и библиотек-пользователей [Текст] / Н. Н. Литвинова // Науч. и техн. б-ки. — 2010. — № 4. — С. 41-48.

2. Про авторське право і суміжні права: закон України від 11 липня 2001 року № 2627-III // Офіційний вісник України. — 2003. — № 25. — С. 63.

3. Рекомендації щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/recomnet.html/> . — Загол. з екрана.

4. Ресенчук В. Торгівельні марки в Інтернеті / Ресенчук В. // Інтелектуальна власність. - 2005. - № 12. - С. 26-29.

УДК 930.25:02(477.54)

Калініченко Олександра Юрївна,

студентка факультету бібліотекознавства та інформатики, Зкуррус

Харківської державної академії культури

пошт. адреса: ХДАК, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, 61057, Україна

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК МІСТА ХАРКОВА

Мета доповіді: звернутися до історичних засад бібліотек, які існували на Харківщині в минулому, нагадати про їх досвід, що спонукає продовжувати їх досягнення, переймати кращі надбання. Існуюча зараз в Харкові мережа сучасних бібліотек за своєю сутністю, функціями, задачами та зв'язками з іншими соціальними інститутами є спадкоємицею багатовікових бібліотечних традицій, що беруть свій початок ще у 18ст. У процесі їх розвитку можна